

Undervisning

Detta kapitel fokuserar på hur man lär sig i skolan och på hur undervisningen kan bli bättre, men också på vem det är som bestämmer om vilka undervisningsmetoder som används i klassen eller vilka läromedel och andra material som används. När det gäller kunskap, så finns det inte några färdiga, rätta svar eller enkla lösningar; utgångspunkten måste vara att kunskap är något man skapar och upptäcker tillsammans.

Eftersom undervisningen riktar sig till eleverna, är det deras inlärningsprocess som skall vara i fokus då man utvecklar undervisningen. Vår målsättning skall vara att skapa ett klassrum där alla elever, vare sig de är duktiga eller slarviga slashasar, känner tillit och stöd från skolans sida, vågar be om hjälp och nyfiken och vetgirigt går in för att hitta sitt eget sätt att lära. För det finns många olika sätt att lära sig på; vår utgångspunkt är att alla kan lära sig vad som helst, men inte hur som helst. Det betyder att undervisningen måste utgå ifrån att alla lär sig på olika sätt och metoderna måste därmed också vara mångsidiga och ta de olika elevernas behov i beaktande.

Multipla intelligenser

Det finns lika många olika sätt att lära sig på som det finns elever i klassrummet. Elever har olika intressen, olika inlärningsstilar och olika sätt att uttrycka sig. Genom att uppmärksamma denna mångfald i klassrummet och lägga upp undervisningen enligt elevernas behov, kan alla lära sig och på lika villkor.

Det handlar inte om hur intelligent du är, utan om hur du är intelligent” lyder en av Howard Gardners berömda uttryck. Gardner myntade begreppet multipla intelligenser och har hittills definierat nio olika intelligenser. Var och en av oss besitter samtliga nio, men i olika stor utsträckning, anser han. De nio intelligenserna enligt Howard Gardner är:

Språklig intelligens - Människor med språklig förmåga har stort ordförråd, god förmåga att tala, läsa och uttrycka sig i skrift, ett uttalat språköra och lätt för att lära sig främmande språk.

Logisk-matematisk intelligens - Människor med logiskt-matematiskt sinne är duktiga på matematik, tänker logiskt, är duktiga på att planera, hålla en tidsplan och har lätt för att göra uppskattningar av mått och vikt.

Rumslig intelligens - Människor med välutvecklad spatial förmåga har lokalsinne, dvs. lätt att hitta vägen och läsa kartor och diagram.

Kroppslig-kinestetisk intelligens – Människor som gärna arbetar med händerna, uttrycker sig med sin kropp i idrott, dans och andra fysiska utmaningar, prövar sig fram för att lära sig nya saker och är bra på hand- och hobbyarbete, lek med barn, matlagning och bakning.

Musikalisk intelligens - Människor med musikalisk intelligens lyssnar på och utövar musik, är bra på att känna igen melodier, slogans och sångverser och besitter en förmåga att uppfatta, omforma och uttrycka olika sorters musik.

Social intelligens - Människor med social intelligens trivs bäst tillsammans med andra människor, är goda lyssnare, kan trösta och är lyhörda för andras problem. De vill arbeta ihop med andra människor, är bra på att leda och vägleda andra samt att medla vid konflikter.

Reflekterande intelligens - Människor med reflekterande intelligens njuter av att vara ensamma och av sitt eget sällskap, besitter förmågan att planera sin tid, förstår sina egna reaktioner och känslor, har god självkänedom, trivs med att arbeta självständigt och når uppställda mål.

Natur-intelligens – Människor med natur-intelligens förstår instinktivt sammanhang i naturen, har gröna fingrar och god hand med djur.

Existens-intelligens - Människor med välutvecklad existens-intelligens har ett medfött intresse för de stora livsfrågorna. Finns Gud? Vart är mänskligheten på väg?

Några tips på hur undervisningen kan göras mer mångsidig

1. Att planera kursen tillsammans

Ett bra första steg att ta om man vill öppna upp för mera elevmedverkan är att lärarna och eleverna planera kurserna tillsammans. Under den första lektionen av en kurs kan alla tillsammans utforma kursprogrammet. Dessutom bör förväntningar och frågor diskuteras igenom. Konkreta frågor är att ta ställning till är till exempel arbetsmängd, bedömning, upplägg vad gäller prov, potentiella specialarrangemang såsom studiebesök etc.

2. Olika sätt att lära sig

En bredare definition av och syn på kunskap gynnar alla i skolan. Det finns inget som hindrar att skolan godkänner också prestationer utanför skolan, och på så sätt uppmuntrar till egna initiativ och aktivt deltagande i till exempel föreningslivet. Man lär sig också på första hjälpen-kursen, under året i Amnestys styrelse eller som ledare i scouterna. Och man lär sig antagligen just sådant som man inte lär sig under lektionerna i skolan. Ifall skolan inte kan godkänna aktiviteterna som kurs eller del av en kursprestation kan man belöna genom att ha diplom av någon form.

3. Experter

De flesta människor är experter på någonting, och det gäller såväl lärare som elever. Det finns ingenting som säger att det alltid måste vara en lärare som föreläser och berättar. Utnyttja den kunskap som finns i skolan; låt Fatima berätta om islam, Calle om fäktning och Martina om esperanto.

Att låta eleverna fungera som experter och planera en hel lektion för sina klasskamrater är också en metod värd att testa. Genom att planera en lektion måste man själv leta reda på information och förstå sammanhanget för att kunna framställa materialet på ett lättfattligt sätt; man lär sig alltså en hel del annat på kuppen.

4. Externa experter

Ibland kan det också löna sig att kolla vad det finns för organisationer och dylikt, som erbjuder föreläsningar och temadagar i olika ämnen. Kanske kommer någon från SETA (Sexuellt likaberättigande rf) gärna och pratar om sexuell mångfald eller någon annan organisation om något annat ämne. 5. Studiebesök Ofta är det svårt att i klassrummet ge en heltäckande bild av olika händelser eller fenomen i samhället. Genom studiebesök lär man sig på andra sätt än i klassrummet och får nya perspektiv. Både organisationer, laboratorier, offentliga instanser och kulturinstitutioner tar gärna emot besök.

6. Rollspel

Rollspel är bra för att simulera olika situationer i t.ex. historia och samhällslära. Det ger deltagarna i rollspelet en inblick i situationen och kunskap i det som sker. Rollspel är en form av upplevelsebaserat lärande

7. Forumteater

Forumteater handlar om att eleverna spelar en teatersnutt med ett problem, sedan spelas suttan igen, men denna gång får publiken blanda sig i teatern och lösa problemet genom att ändra på rollerna eller händelserna. Läs mer på lärarnas demokratisidor under kapitlet dramapedagogik.

8. Workshops

Eleverna kan själva arrangera workshops i olika frågor och ämnen

9. Storyline

Storyline är en inlärningsmetod som grundar sig på att alla elever skapar en egen karaktär, en docka. Denna docka råkar sedan ut för olika saker relaterade till undervisningen.

Utvärdering

Utvärdering av olika slag är en viktig del av inlärningsprocessen, dels understryker utvärderingen ofta aspekter av arbetet som man inte själv noterat, dels tvingas man aktivt reflektera över hur man själv lär sig och vad som krävs för att man skall kunna lära sig.

I lagen om den grundläggande utbildningen står det bland annat att:

"Syftet med elevbedömningen är att leda och sporra eleverna i deras studier och utveckla deras förutsättningar att bedöma sig själv. Elevernas inläring, arbete och uppförande skall bedömas mångsidigt." (22§)

Tycker du att elevbedömningen i din skola når syftet ovan? Vad säger egentligen en skala på 4-10 om vad man har lärt sig, vad man har upplevt eller borde förbättra? Det svåra med all form av utvärdering är att skilja mellan utvärderingen av en prestation och av en människa. Det är det ofta svårt att tolka det vitsord man fått och vad det innebär för ens individuella förmåga och potential. Bedömningen gör det också svårt att skapa sig egna ramar och mål, anpassade efter ens egen nivå och ambition. Därför är det viktigt att sifferbedömningen kompletteras av någon form av skriftliga eller muntliga omdömen samt elevens egen inlärningsplan och reflektion över processen. Om läraren och eleven tillsammans har möjlighet att utvärdera lektionerna, läromedlen och prestationerna, kan man tillsammans uppnå bättre resultat. Om man får vara med och påverka sin egen undervisning blir man också mer sporrad till aktivt deltagande under lektionerna.

Men vem är det egentligen som utvärderar vem? Utvärdering får inte bara handla om prov och lärarens utvärdering av elevens prestation, utan skall också handla om elevens utvärdering av sin egen prestation samt av undervisningen och lärarens prestation. Hur man än vänder och vrider på det så är det till eleverna som undervisningen riktar sig och det är deras inlärningsprocess som skall vara i fokus. Därmed är också regelbunden respons från elevernas sida viktig för att undervisningen skall fylla sin funktion.

Öppnar man upp för en diskussion om undervisningen, så öppnar man också upp för en bättre kommunikation och dialog i klassen, vilket i förlängningen medverkar till ett gott arbetsklimat där folk respekterar varandra och ger varandra konstruktiv kritik.

Några tips för mer och bättre utvärdering:

- Kom ihåg att utvärdering kan göras på många olika sätt; utvärdering kan göras skriftligt eller muntligt, i grupp eller individuellt, med utgångspunkt i specifika frågor eller alldeles fritt. Dessa olika sätt lämpar sig för olika situationer, men ofta kan det vara bra att ha en kombination av individuell utvärdering och utvärdering i grupp.
- Föreslå att ni börjar varje kurs med en diskussion om vad kursbedömningen skall basera sig på. Man kan till och med ordna omröstning om ett hurudant prov man skall ha eller om man skall ha prov överhuvudtaget.
- Be alltid din lärare komplettera sin sifferbedömning med muntlig eller skriftlig feedback, där hen inte bara tar fasta på det negativa utan också berättar hur du kan gå vidare och utvecklas till nästa gång.
- Föreslå för din lärare att ni börjar med att eleverna själva föreslår de vitsord de tycker att de är värda. På det viset ges ni utrymme att utvärdera ert eget arbete samt ett större ansvar och en ökad delaktighet.
- Föreslå att ni håller muntliga prov i en kurs eller att ni skriver proven i grupp.
- Be din lärare om utvärderingsblanketter med frågor om undervisningen, innehåll, arbetsmetoder, läromedel, provet samt synpunkter på läraren, som ni får fylla i efter olika projekt och temahelheter samt vid kursens slut. Men kom ihåg att också utvärdera lärarens prestation konstruktivt!

- Prova på att skriva inlärningsdagbok i någon kurs. I inlärningsdagboken reflekterar man över vad man har lärt sig, hur man har lärt sig och vad som varit utmanande.

Snabba feedback-övningar:

Ibland finns det inte tid för utförlig och mer genomgående utvärdering och då kan man använda sig av kortare feedback-övningar för att ändå ha någon aning om vad folk upplever, hur de känner sig eller var man står.

Metod 1: Hamburgaren

Så här går det till: Denna metod kan användas för att ge konstruktiv kritik till varandra, i klassen, lärarrummet eller mellan elever i ett grupparbete. Utvärdera någons prestation enligt hamburgarmodellen genom att först säga något som var bra, sedan säga något man kunde ha förbättrat och avsluta med att återigen säga något som man gjort bra. Det negativa lindas in i något positivt och gör det enklare att ge konstruktiv kritik till varandra.

Metod 2: Handens fem fingrar

Så här går det till: Man kan använda handens fem fingrar för att utvärdera exempelvis en händelse, ett studiebesök, en hel kurs, året som gått eller en ny undervisningsmetod.

För tummen säger man något som var bra. Med pekfingret säger man något som man vill peka ut/dra de andras uppmärksamhet till. Med långfingret säger man något som man inte tyckte om. Med ringfingret säger man något som man vill engagera sig i eller dedikera sig själv till. Slutligen, med lillfingret kan man berätta vad som var 'pricken över i:et'.

Metod 3: Säg med ett ord / en bild / ett föremål

Så här går det till: För att utvärdera en temadag, en termin eller liknande kan man låta alla säga med ett ord, en bild eller ett föremål hur de känner sig eller vad de upplever just nu.